

3. Карта помощи пострадавшим от пожаров // <http://russian-fires.ru/>
4. Центр гражданского анализа и независимых исследований (Центр ГРАНИ) Российский неполитический активизм: наброски к портрету героя. Отчет о результатах исследования активизма в России // [http://www.grany-center.org/userfiles/File/issled_activity_otchet\(1\).pdf](http://www.grany-center.org/userfiles/File/issled_activity_otchet(1).pdf)
5. Теплицы социальных технологий // <http://te-st.ru/toolbank/what-are-apps/>
6. Ecofront.ru // <http://www.ecofront.ru/>
7. Виртуальная Рында // <http://rynda.org/>
8. Атлас Помощи: Виртуальная Рында // <http://www.poiskdetei.info/499-atlas-pomoschi-virtualnaya-rynda.html>
9. «Тугеза» // <http://together.ru/>
10. Соколов А.В., Дементьев А.А. Становление интернет-фандрайзинга как новой формы интернет активности // Вестник Ярославского государственного университета им. П.Г. Демидова. Серия Гуманитарные науки. 2012. №4/1. С. 41-45.

Соколов А. В., Маклашин І. С. Цивільні додатки: нові форми громадських об'єднань

Сучасна громадянська активність набуває нової специфічної форми своєї реалізації. Одними з основних напрямків еволюції є її перенесення в Інтернет і формування на мережевих принципах організації. Одним з прикладів реалізації подібної громадянської активності є цивільні додатки в мережі Інтернет. Вони дозволяють акумулювати різні ресурси з метою вирішення актуальних для їх учасників проблем.

Ключові слова: громадянський додаток, мережева організація, громадська організація, громадянська активність, Інтернет.

Sokolov A., Maklashyn I. Civilian application: new forms of public associations

Modern civic engagement acquires new specific forms of implementation. One of the main directions of its evolution is its shift in the Internet and network principles of organization. One example of the implementation of such civic activity is a civil application in the Internet. They allow to accumulate a variety of resources to solve urgent problems for their members.

In this regard, the aim of this paper is to study the mechanisms and principles of civil applications in the Internet. Social and political processes show that civil applications demonstrate the effectiveness and fulfill important social functions. In the environment of the Internet, which has broad capabilities of communication and integration within it.

Bright example of the efficient operation of civilian applications are «Ecofront.ru», «Virtual Ship's Bell», a charity fundraising platform «Tugeza».

Civilian applications are designed to offer alternative to the existing mechanisms to solve social problems. Specificity of civilian applications is their essential principles: volunteerism and commitment to achieving results. The network becomes in such organizations a means to address socially important problems. The proposed instruments are distinguished creativity in their performance, as well as the convenience to the users. Thus, the aim is to interest and attract the largest number of participants in the projects. Search supporters is a major problem and challenge for civilian applications. Lack of awareness of their presence may lead to the closure of the project within the narrow circle of its permanent members. However, the functionality of the applications for several years, and the growth of quantitative indicators of participation show the demand for such solutions and a capacity for high-quality output on a different level of distribution.

Keywords: online civic networking service, network, non-governmental organization, public associations, civic engagement, Internet

Надійшла до редколегії: 14.12.2013 р.

УДК 323:321

О. А. Третьяк

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ СФЕРИ ПОЛІТИКИ: РЕАЛЬНИЙ ПРОЕКТ ЧИ ФУТОРОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ?

Стаття вивчає перспективи раціоналізації функціонування публічної сфери політики. Вивчаються елементи комунікативної раціоналізації прийняття публічних політичних рішень. Робиться висновок щодо балансу проєктивних та футурологічних аспектів раціоналізації публічної сфери політики.

Ключові слова: публічна сфера політики, публічні обговорення, раціоналізація, політична комунікація, політичне управління

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз перетворень сучасної публічної сфери політики є важливим теоретичним і практичним завданням. Визначення перспектив цього виправлення й оптимізації пов'язується з реальними

потребами в суспільстві політики, які є надзвичайно різноманітними. Реальним шляхом втілення раціоналізаційних й оптимізаційних стратегій у публічній сфері політики є прояви раціональної публічної поведінки суб'єктів політики і політичних публічних мовців. На основі аналізу їх діяльності реалізуються конкретні рішення й рекомендації щодо оптимізації публічної сфери, наприклад, з боку держави. Водночас невирішеним на сьогодні залишається питання можливості впровадження теоретичного ідеалу в сучасній політичній практиці не лише транзитивних, а й сталих демократичних країн.

Проблеми взаємодії публічної сфери та політики активно розробляють сучасні українські вчені. Зокрема, у роботі О.С. Пронченка [4] наведено результати комплексного дослідження стану, тенденцій та імперативів взаємодії засобів масової інформації (ЗМІ) та держави у контексті забезпечення права громадян на інформацію як важливого чинника демократизації політичного процесу в Україні. М.П. Бабак [1] визначила та класифікувала комунікативні методи побудови політичного іміджу в ЗМІ, та проаналізувала стан і перспективи розвитку комунікативних методів впливу в журналістиці, політичному консультуванні, публік релієшнз та іміджелогії. У дисертаційній праці Т.П. Хлівнюк [5] досліджено різні підходи до визначення функцій засобів масової інформації у суспільстві. Також у її роботі з'ясовано, що вплив, який здійснюють ЗМІ на суспільство, може мати позитивні та негативні тенденції. Разом з тим, проблема проєктивного бачення раціоналізації публічної сфери політики ще не знайшла свого вичерпного відображення.

Метою статті є встановлення перспектив втілення реального проєкту раціоналізації публічної сфери політики та змісту цього концепту як футурологічної моделі.

Основний зміст статті. Раціоналізація публічної сфери політики передбачає аналіз політичної раціональності в різних дослідницьких концептах сучасності. Одним з провідних тлумачень є те, що політичний раціоналізм є політичний раціоналізм, є постмодерністська концепція, яка піддає критиці саму можливість раціоналізації політичної сфери і проєкту раціональної політики. У сучасних дослідженнях стверджується, що «під постмодернізмом тут мається на увазі специфічне теоретичне бачення протягом останньої третини ХХ ст., що має й вкрай різноманітні форми та методологічні підвалини (наприклад, постструктуралізм), в той же час має і ряд загальних специфічних ознак, таких як: 1) антисубстанціалізм, 2) деконструкція універсального, 3) релятивація як концептуальних понять, так і ціннісних орієнтирів, 4) ставка на ніцшеанський ірраціоналізм, 5) та чи інша форма онтологізації дискурсивного (мовного)» [2, с. 41].

Положенням, яке визначає теоретичний зміст концепту раціональності в сучасних умовах, є довільність влади як чинника планування і визначення напрямку політичного розвитку. З визначенням центральної ролі влади, як у формулюванні актуального змісту раціональності, публічна сфера політики потребує вироблення специфічного ставлення до політичної влади і визначення її в демократичному суспільстві. Водночас, як стверджують російські вчені, Мішель Фуко вважав владу авторитарним чинником визначення раціональності незалежно від політичного режиму. Згідно з О. Вишневським, «фундаментальною основою раціональності у Фуко є поняття влади. Єдиним критерієм раціональності виявляється її політичний статус, з чого випливає політизація самої раціональності» [2, с. 20].

Проте у межах постмодерністської моделі політики міститься і бачення перспектив раціоналізму. Детермінованість політики соціальними практиками визначає можливість нового формулювання раціональності. В цій площині теоретична ідентифікація публічної сфери політики як раціональної, або такої, що є ініціюючим чинником раціональності, може спиратися на соціальні практики. О. Вишневським робиться висновок, що в «ранній період творчості Фуко вважав раціональність критерієм соціальності. При цьому соціальність постає умовою раціональності, а раціональність виявляється гранично соціологізованою: єдиним «об'єктивним» критерієм є її соціальна та історична детермінованість. Суспільство виступає єдиною інстанцією, якою можливо поставити «виробництво» раціонального (раціонально

тільки те, що санкціоновано в «раціональних» практиках суспільства» [2, с. 23].

При перспективі раціоналізації політичної дійсності і ролі в цих процесах публічної сфери політики мають враховуватися новітні класифікації раціональності, побудовані на інтересах взаємодії влади й суспільства, а також політичних суб'єктів.

Підходом до з'ясування потенції публічної сфери політики як чинника раціоналізації є явище панування дискурсу в межах певної політико-владної онтології. Як стверджують сучасні вчені, набуття раціонального дискурсу, або дискурсу політичної раціональності статусу пануючого, забезпечує поширення його як метаідеології перетворення суспільства. Крім того, в такий спосіб може формуватися й імпліцитна соціальна природа раціональності. О. Вишневським було висловлено припущення про дискурсивний характер онтології раціональності у Фуко: «його бачення раціональності визначено як суб'єктивістське і волонтаристське, з тенденцією до панлогізму, вираженою в імпліцитне наділення статусом потенційно раціонального будь-якого дискурсивного утворення; актуалізація того чи іншого типу раціональності виявилася пов'язаною з політичним виміром онтології (панування певного дискурсу є єдиним критерієм його раціональності). ... було встановлено, що раціональне і політичне пов'язані для мислителя безпосередньо онтологічно» [2, с. 45].

Теоретичний розгляд потенціалу раціоналізації самої публічної сфери політики як такої спирається на загальнонаукові засади раціональності. Поширеність її у науковій методології визначає політичну раціональність як основну вимогу будь-якої майбутньої конструкції у життєдіяльності суспільства. Тому публічна сфера політики демократичного суспільства має бути раціональною без альтернативи.

Безальтернативність раціоналізації демократичного політичного життя і централізація ролі в цьому процесі політики визначається соціокультурними передумовами існування західного політикуму, який має релігійне й світське підґрунтя, що через синтез дають своєрідний актуальний тип політичної раціональності.

Публічна сфера політики інкорпорується не лише до соціокультурного, але й до владно-інтенціонального виміру західної політики. Вона виступає певним середовищем, яке є альтернативним авторитарній владі. І тому сучасне тлумачення раціональності відповідає в цілому публічній сфері як структурі, в якому наявні багато рівноправних суб'єктів мовлення і діяльності.

Крім постмодерністських засад раціональності політичної сфери можливості раціоналізації публічної сфери політики, важливим теоретичним положенням є сучасна футурологічна теорія, засади якої, згідно з сучасними російськими вченими, заклав Герберт Уелс. Його бачення соціальної структури і ініціаторів політичних змін дає змогу побачити соціальні групи, які є носіями своєрідної ідеології раціональності суспільного життя. Як вважає О. Ф. Яковлева, «завдяки тому, що в основі концепції Г. Дж. Уеллса лежить твердження про визначальну роль науково-технічного прогресу в розвитку суспільства, дослідження його соціально-політичної думки набуває особливого значення на тлі глобалізації сучасного світу. Визнання ж людством необхідності мирного співіснування – головна умова на шляху до об'єднання. Аналізуючи тенденції розвитку суспільства, враховуючи визначальний вплив науково-технічного прогресу, способом досягнення політичного ідеалу Уеллса можна вважати «відкриту змову». Основним політичним актором відкритої змови, що здійснює перетворення, він вважає організацію «функціональних людей» – учених, учителів, лікарів, віддаючи їм роль керівників у майбутньому світі» [6, с.122].

Зміст категорії «політична раціональність» не обмежується управлінським контекстом і включає питання громадянської участі й легітимності політичного порядку. В цій площині публічна сфера політики також знаходить своє місце і набуває можливостей раціоналізації через діяльність громадських і політичних сил з встановлення громадянського суспільства як такого. Фактично публічна сфера політики, як результат комунікативної раціоналізації, має забезпечити засади політичної справедливості у суспільстві. У дисертації О. Попова принцип справедливості трактується як такий, що фундає основи політичного порядку.

Незважаючи на важку долю ідеї справедливості в ХХ ст. головним чином через її популістські інтерпретації радикальними ідеологічними течіями і політичними рухами, О. Попов аргументує тезу, згідно з якою «жодне конституційне поле створити неможливо при ігноруванні принципу справедливості. Політична справедливість у дисертації розглядається як у контексті ренесансу договірної теорії (Дж. Ролз), так і в аспекті сучасних дискусій про природу і принципи правової держави» [3, с. 35].

У межах забезпечення раціональних засад політичного управління публічна сфера також відіграє ключову роль, оскільки вона забезпечує ціннісний консенсус у підтримці дій уповноважених органів. Однак такий тип поширення раціональності в політичному управлінні потребує взаємозв'язку між владою і суспільством. Лише за такої умови можливою є успішна раціоналізація політичного життя. У рамках сформульованих О. Поповим нових підходів визначається специфіка політичного управління по відношенню до інших видів управлінської діяльності. «Політичне управління є область колективного цілесюгнення, але цілі та засоби їх реалізації опосередковуються ціннісною раціональністю, що дозволяє уникнути, з одного боку, утопічності висунутих цілей, а з іншого, – жорсткої політичної установки на отримання шуканих результатів будь-якими засобами. Ціннісні установки в політиці інтерпретуються в цій роботі як максимально широкі уявлення про суспільне благо в умовах даного громадського порядку», вказує російський науковець [3, с. 36].

Співвіднесення публічної сфери політики з правовою реальністю також забезпечується шляхом раціоналістичних посилок. Об'єднання суспільних інтересів та їх визначення, вибір найкращих альтернатив вимагають раціональної побудови публічної сфери політики. Її основними рисами мають стати експертиза й висока професіоналізація політичного мовлення, введення високих стандартів забезпечення механізмів рекрутування політичних публічних мовців. Також потребує корекції тенденція технократизму, яка має бути обмежена можливостями вільного висловлення думки і заперечення неприйнятних і неузгоджених (навіть ситуативно ефективних) менеджерських дій. Тільки таке розуміння раціональності відповідає універсальним засадам демократії.

Раціональність у політиці та управлінні складається із задоволення суспільної потреби в розважливому, стабільному та організованому керівництві, яке може бути забезпечене лише державою і правом; раціональність робить політику передбачуваною і прагматичною, а управління – ефективним і результативним, водночас гола раціональність в політиці таїть у собі загрозу зневажливого ставлення до традицій, звичаїв та цінностей у житті народів, а це містить у собі можливість серйозних політичних помилок.

Роль раціоналізації публічної сфери політики у перебудові політичних відносин в умовах демократії визначається як у створенні сприятливого середовища для обговорень альтернатив державно-управлінських рішень, так і у легітимації цих рішень у сприйнятті їх громадськістю. Тому метою раціоналізації публічної сфери політики є забезпечення відносин співпраці між владою і суспільством у межах досягнення спільних цілей і завдань. Таким чином, для реалізації проекту раціоналізації повинно бути обопільне прагнення влади і суспільства до впорядкування управлінських практик.

Раціональна перебудова публічної сфери політики включає забезпечення визнання держави як партнера в розвитку суспільства. Водночас модернізаційні зусилля мають ґрунтуватися на консенсусному сприйнятті й бути надбанням усіх зацікавлених потенційних учасників обговорень, або представництва. Співвіднесення теоретичного й нормативного змісту публічної сфери політики з практичним політичним життям має відбуватися на основі впровадження стандартів наукової дискусії й пошуку істини встановлення прогресу в наукових дослідженнях. У цьому контексті важливим є усунення необґрунтованих тверджень різних форм деструктивної активності, спрямованих на самопрезентацію, порушення норм моралі й етики. Такі вимоги актуалізують необхідність встановлення запобіжних заходів всередині самої публічної сфери з метою недопущення до неї необґрунтованих і немотивованих учасників або висловлювань.

Таким чином, проект раціоналізації публічної сфери політики виходить з інтересів управління розвитку громадянського суспільства. Він ґрунтується на інтересах оптимізації розвитку політичної системи усунення деструктивних чинників. Раціональне майбутнє публічної сфери політики передбачає цілеспрямовані заходи її впорядкування, диференціації існуючих проявів публічної політичної активності. Такий підхід дещо суперечить класичним уявленням, які склалися в межах комунікативної теорії. Однак етичне підґрунтя публічної сфери політики забезпечує відповідність раціоналізаційних проектів класичним ідеалам. Реальне впровадження проективного бачення раціональної публічної сфери політики може здійснитися лише на основі довготривалої практики поступової ціннісної переорієнтації учасників публічних політичних обговорень і переорієнтації на раціональні дії. Подальша раціональна еволюція демократичної політичної системи передбачає відмову від маніпулятивних практик у діяльності політичних суб'єктів у практиці мас-медіа та усунення егоїстичних настанов у діяльності політичних сил. Реалізація подібних контрфактичних настанов можлива лише на основі узгодження і взаєморозуміння виграшу всіх учасників політичного процесу від подібного сценарію розвитку. В цьому плані корисною для розуміння реальних перспектив впровадження таких процесів є теорія раціонального вибору, в межах якої раціональні гравці будуть оцінювати перевагу від конструктивної і нормативної поведінки. Таким чином, реалізація проекту раціоналізаційної оптимізації публічної сфери є проектом, який має значення для оптимізації всієї політичної діяльності.

Висновки. Підсилення раціональних засад політичної поведінки в умовах демократії неможливе шляхом директивного управління і пропагандистських гасел, засобів. Воно має спиратися на колективне свідоме рішення. Водночас реальним напрямком здійснення раціоналізації є кумулятивний ефект накопичення раціональних практик природним шляхом, коли їх кількість переходить в якість та сформовані системні процеси публічного політичного спілкування.

Дискурс у політиці як сукупність висловлювань, певною мірою, і є публічною сферою, якщо брати до уваги лише зміст висловлювань. У той же час відносини між суб'єктами політичного мовлення перебувають у галузі публічної сфери політики як футурологічного, або імовірнісного концепту. Тому взаємовплив та взаємопроникнення цих явищ потребують окремого та повного дослідження. Крім того, важливою темою, яка окреслює сукупність емпіричних проявів, що відбуваються в межах публічної сфери політики, є відкриті обговорення в межах політики та громадської діяльності. Дебати, слухання, публічні виступи, процедури в межах діяльності колегіальних органів та представницьких установ формують широке коло тих феноменів, які позначаються загальною назвою «проект комунікативної (Ю. Хабермас) раціоналізації публічної сфери політики».

Громадські та політичні обговорення мають різну мету та зміст, але в цілому вони являють собою субстанцію демократії як сукупності позицій і вільно висловлених точок зору. Крім того, обговорення, як чинник прийняття рішень у межах держави, потребують дослідження через можливість впровадження подібних практик у сучасній Україні. Частиною проблеми раціоналізації публічної сфери в політиці, яка потребує вивчення у теоретико-методологічному контексті, є проблема політичної маніпуляції, яка, з одного боку, визначає прагнення політичних суб'єктів реалізувати свої інтереси за будь-яку ціну і набути конкурентних переваг. У той же час діяльність у межах політичної маніпуляції загалом відповідає засадам вільної конкуренції, що не протирічить розвитку демократії. Тому необхідним є визначення оптимального, або прийняттого рівня політичного маніпулювання для розвитку публічної сфери політики.

Окремою темою є способи дослідження політичної комунікації як сукупності явищ, що потребують раціонального перетворення та оптимізації. Ці механізми можуть бути задіяні у випадку, якщо суспільство зможе досягти консенсусу щодо основних параметрів змін. Тому цілеспрямована та одномоментна раціоналізація політичної комунікації виглядає певною метафорою. Разом з тим, у подальшому необхідно розглянути теоретичні передумови та практичні перспективи цих явищ в сучасній Україні.

Бібліографічні посилання:

1. Бабак М.П. Використання комунікативних методів побудови політичного іміджу в засобах масової інформації: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / М.П. Бабак; Київ. нац. ун-т ім. Т.Ш. Ін-т журналістики. — К., 2007. — 20 с.
2. Вишневецький О. О. Соотношение политики и рациональности в политической теории Мишеля Фуко /Дисс. ... канд. полит. н. 23.00.01 [Текст] /О. О. Вишневецкий. — Москва, 2005. — 197 с.
3. Попов Э. А. Институционализация российской демократии[Текст] /Э. А. Попов. //Социс. — №5. — 2001. — С.32 — 37.
4. Пронченко О.С. Взаємодія ЗМІ і влади в контексті реалізації права громадян на інформацію: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / О.С. Пронченко ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф.Кураса НАН України. — К., 2008. — 16 с.
5. Хлівнюк Т.П. Вплив засобів масової інформації на політичний простір сучасної України: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Т.П. Хлівнюк; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2008. — 16 с.
6. Яковлева А. Ф. Политическая теория Г. Дж. Уэллса: дисс. ... к. полит. н. 23.00.01 [Текст] А. Ф. Яковлева. — Москва, 2007. — 149 с.

Третяк А. А. Рационализация публичной сферы политики: реальный проект или футурологический концепт?

Статья изучает перспективы рационализации функционирования публичной сферы политики. Изучаются элементы коммуникативной рационализации принятия публичных политических решений. Делается вывод о балансе проективных и футурологических аспектов рационализации публичной сферы политики.

Ключевые слова: публичная сфера политики, публичные обсуждения, рационализация, политическая коммуникация, политическое управление

Tretiak O. Rationalization of public policy areas: real project or futurological concept?

Correction of the current state of the public sphere is an important theoretical and practical challenge. Definition of prospects of correcting and optimizing associated with the real needs of the society policies that are extremely diverse. Real by making rational and optimization strategies in public sphere of politics are signs and evidence of rational behavior of public policy and political public speaking .

On the basis of the analysis carried out specific solutions and recommendations on how to optimize the public sphere, such as the state. However, unresolved question remains the possibility of introducing a theoretical ideal in modern into practice even in stable countries. Rationalization of public sphere of politics provides analysis of political rationality in different research concepts of modernity.

One of the leading interpretation is that political rationalism and political rationality is postmodern concept that criticizes the possibility of rationalizing the political sphere and the project of rational politics. Regulation, which defines the theoretical content of the concept of rationality in modern terms, is the arbitrariness of power as a factor in planning and determining the direction of political development.

From the definition of the role of the central government, as in the formulation of the actual content of rationality, public sphere of politics requires specific relationship to political power and its determination in a democratic society. However, postmodern model of politics contained specific vision of rationalism. Determination of politics by social practice determines new formulation of rationality.

In this context, theoretical identification of public sphere as a rational politics is the initiating factor on which rationality can be based on social practices. Approach to ascertain the potency of public sphere of politics as a factor in rationalizing discourse is a phenomenon of dominance within a political- power anthologies. According to modern scholars, the acquisition of rational discourse and the discourse of political rationality dominant status ensures its distribution as metha-ideology transformation of society. In addition, this method can be formed and implicit social nature of rationality.

Keywords: public domain policy, public discussion, rationalization, political communication, political governance

Надійшла до редколегії: 15.12.2013 р.

УДК 339.338.32.314/316

Р. Ю. Чигур

Тернопільський національний економічний університет

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНО-ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ ТА АНТРОПОЛОГІЧНІ РИЗИКИ

Глобалізація як явище введення у різні сфери буття інноваційних структурних елементів, збагачує постмодерну дійсність, розширює межі національних економічних та політичних систем, витворює якісно новий етап розвитку сучасного суспільства. Виділено основні риси